

3.UNİTE MİLLİ BİR DESTAN : Ya İstiklal Ya Ölüm

Kurtuluş Savaşı'nda Cephele: Doğu ve Güney Cephesi

MİLLİ MÜCADELEDE CEPHELE

CEPHELE	KİME KARŞI	BULUNAN KUVVETLER	SON VEREN ANTLAŞMA
DOĞU CEPHESESİ	Ermenistan	Düzenli Ordu(15.Kolordu)	Gümrü Barış Antlaşması(3 Aralık 1920)
GÜNEY CEPHESESİ	Fransız - Ermeniler	Kuvayi Milliye	Ankara Antlaşması(20 Ekim 1921)
BATI CEPHESESİ	Yunanistan	Kuvayi Milliye + Düzenli Ordu(TBMM)	Mudanya Ateşkes Antlaşması(11 Ekim 1922)

DOĞU CEPHESESİ

- ✓ Doğu Cephesi'nde TBMM, Ermenilerle savaştı.
- ✓ TBMM adına 15.Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Savaştı.
- ✓ Savaşı Türk Ordusu kazandı.
- ✓ Savaş, Gümrü Antlaşması ile sona erdi.

Gümrü Barış Antlaşması'nın Maddeleri ve Önemi (3 Aralık 1920)

- ✓ Ermeniler, Doğu Anadolu'daki emellerinden vazgeçecek.
  - ✓ Ermenistan, Türkiye'ye karşı diğer devletlerle yaptığı tüm anlaşmaları geçersiz sayacak.
  - ✓ Aras Nehri - Çıldır Gölü hattı sınır olacak.
  - ✓ Kars, Sarıkamış ve Iğdır TBMM'ye verilecek.
  - ✓ Ermenistan **Sevr antlaşmasını tanımayacak,**
  - ✓ Ermenistan **TBMM Hükümetini ve Misakı Milli'yi tanıyacak.**
- Gümrü Barış Antlaşması'nın

Gümrü Ant. ÖNEMİ

TBMM'nin imzaladığı ilk antlaşmadır.

- TBMM'nin uluslararası alandaki ilk askeri ve siyasi başarısıdır.
- TBMM'yi ve Misakı Milli'yi tanıyan ilk devlet Ermenistan olmuştur.
- Sevr'i geçersiz sayan ilk uluslararası siyasi belgedir.
- Ermeni sorunu çözüme kavuşturulmuştur.
- TBMM bu antlaşmada "Türkiye" adını kullanmıştır.
- Doğu Cephesi ilk çözüme kavuşan cephe olup bölgedeki birlikler Batı ve Güney cephelerine kaydırılarak bu cephelerin güçlenmesi sağlanmıştır.

NOT:

İnönü Savaşı'ndan sonra **Sovyet Rusya** ile 16 Mart 1921'de **Moskova Antlaşması** imzalanmış ve Batum Gürcistan'a bırakılmıştır. Doğu sınırimızı **kesin olarak** belirleyen antlaşma 13 Ekim 1921'de **Ermenistan, Azerbaycan** ve **Gürcistan**'la imzaladığımız **Kars Antlaşması**'dır.

GÜNEY CEPHESİ

- ✓ TBMM, Fransa ve Ermenistan ile savaştı.
- ✓ Bu cephede Düzenli Ordu savaşmamıştır.
- ✓ Halkın kendi gücüyle oluşturduğu düzensiz birlik olan Kuvayimilliyeye gücü savaşmıştır.
- ✓ Maraş'ta **Sütçü İmam**, Antep'te **Üsteğmen Şahin Bey**, Urfa'da **Yüzbaşı Ali Saip Bey** halka liderlik yapmışlardır.
- ✓ Yöre halkının kahramanca mücadelesi sonunda; 11 Şubat 1920'de **Maraş**, 10 Nisan 1920'de **Urfa Fransız işgalinden kurtulmuştur**.
- ✓ **Antep** Fransızlara karşı kahramanca mücadele etmiş, ancak 9 Şubat 1921'de teslim olmak zorunda kalmıştır.
- ✓ **Fransa**, Güney Cephesi'ndeki direniş karşısında burada tutunamayacağını anlamış ve **Sakarya Meydan Muharebesi**'nden sonra TBMM Hükümeti ile **Ankara Antlaşması**'nı (20 Ekim 1921) imzalayarak Hatay dışında işgal ettiği yerlerden çekilmiştir. Böylece Güney Cephesi'ndeki askeri mücadele sona ermiştir.

NOT: TBMM, düşmana karşı kahramanca mücadele eden,

- **Antep**'e "Gazi" (6 Şubat 1921),
- **Maraş**'a "Kahraman" (1973).
- **Urfa**'ya "Şanlı" (1984) unvanlarını vermiştir.

DÜZENLİ ORDUNUN KURULMASI KUVAYI MİLLİYENİN KALDIRILMA SEBEPLERİ

Mondros Ateşkes Ant. Sonra Osmanlı ordusu dağıtılması ile işgallere karşı halk kendi direniş güçlerini oluşturdu. Bu güce de Kuvayimilliyeye adı verildi. Düzenli ordu gibi disiplin ve düzenden yoksun olan bu birlik düşman birliklerini oyalasa da düşman işgallerini durduramıyordu. Gediz'de yapılan taarruzda başarısız olunması, düzenli orduya geçişi hızlandırdı.

Düzenli Orduya Geçişin NEDENLERİ

Askeri disiplinden yoksun olmaları

2. İşgalleri önleyememeleri ve düşmanın ilerleyişini durdurmamaları
3. Halktan zorla asker ve para toplamaları
4. Kendilerine karşı çıkanları cezalandırmaları
5. Bazı Kuvayı Milliye komutanlarının başına buyruk hareket etmeleri
6. Düzenli düşman kuvvetlerine ancak düzenli birliklerle mücadele edilebileceğinin anlaşılması

- Batı Cephesi Kuvayı Milliye Komutanı Ali Fuat Paşa'nın Yunanlılarla yaptığı Gediz Muharebesi'nde başarılı olamaması TBMM'de tartışmalara neden oldu. Bunun üzerine Albay İsmet Paşa, Batı Cephesi Komutanı olarak atandı ve Kuvayı Milliye birlikleri kaldırılarak yerine düzenli ordu kuruldu (8 Kasım 1920).

BATI CEPHESİ

İzmir'in işgali (15 Mayıs 1919) üzerine açılmıştır.

- ✓ **Kurtuluş Savaşı'nın kaderinin belirlendiği cephe**.
- ✓ Bu cephede Yunanlılara karşı mücadele edilmiştir.
- ✓ Başlangıçta **Kuvayı Milliye birlikleri ile mücadele verilmiş, ancak** Temsil Kurulu'nun **Ali Fuat Paşa'yı komutan olarak atamasıyla** milli mücadelenin kontrolüne girmiştir.
- ✓ **Batı Cephesi'nde** düzenli ordunun kurulmasıyla **İsmet Paşa** asıl Batı cephesine, **Refet Paşa** da Güney cephesine komutan olarak atanmışlardır. **Yunanlıların** asıl amacı, öncelikle **Sevr'i kabul ettirmek**, sonrasında da antlaşmayı uygulamaya koydurmaaktır.
- ✓ Batı cephesi, Kurtuluş Savaşının **en uzun süren ve en şiddetli savaşların** yapıldığı cephesidir.
- ✓ Bu cephedeki savaşlar 11 Ekim 1922'de **Mudanya Ateşkes Antlaşması'nın** imzalanmasıyla sona ermiştir.

I. İNÖNÜ SAVAŞI (6-10 OCAK 1921)SEBEPLER

Yunanlıların;

- ✓ TBMM Hükümeti'ne **Sevr'i zorla kabul ettirmek**
  - ✓ **Ankara'yı ele geçirip TBMM'yi dağıtmak** ve Milli Mücadele'yi engellemek
  - ✓ Yeni kurulan **düzenli Türk ordusunu fazla güçlenmeden ortadan kaldırmak**
  - ✓ Çerkez Ethem ayaklanmasından yararlanmak
  - ✓ İngiltere'nin kendilerine verdiği desteği devam ettirmek istemeleri...
- 10 Ocak 1921'de **İsmet Paşa** komutasındaki Türk ordusu, İnönü önlerinde yapılan savaşta Yunan ordusunu yenilgiye uğratmıştır.

SONUÇ

- ✓ TBMM'nin kurduğu **düzenli ordunun Batı Cephesi'ndeki ilk zaferidir.**
- ✓ Türk milletinin TBMM'ye ve düzenli orduya olan güveni artmıştır.
- ✓ TBMM'nin otoritesi güçlenmiştir.
- ✓ Yeni Türk Devleti'nin ilk Anayasası (**Teşkilat-ı Esasiye Kanunu**) kabul edilmiştir (20 Ocak 1921).
- ✓ 12 Mart 1921'de **İstiklal Marşı** kabul edilmiştir.
- ✓ **Çerkez Ethem İsyanı** bastırılmıştır.
- ✓ Batı Cephesi Komutanı Albay İsmet Bey'in rütbesi **Generalliğe** yükseltilmiştir.

- ✓ İtilaf Devletleri **Londra Konferansı**'nı yapmak zorunda kaldılar.
- ✓ Sovyet Rusya ile **Moskova Antlaşması** imzalandı.
- ✓ **Afganistan** ile **Dostluk Antlaşması** imzalandı.

LONDRA KONFERANSI (23 ŞUBAT - 12 MART 1921)

- ✓ Doğu ve Güney cephelerinde kazanılan başarılar, **I. İnönü Savaşı'nın kazanılması** ve TBMM'nin Sovyet Rusya'ya yaklaşması üzerine İtilaf Devletleri tarafından düzenlenmiş bir konferanstır.
  - **Amaç; Sevr'i biraz yumuşatarak TBMM'ye kabul ettirebilmek** ve Yunan ordusuna toparlanması için zaman kazandırmaktır.

TBMM'nin sonuç almayacağını bilmesine rağmen Neden katıldı?

1. **Tüm dünyaya barışçıl bir politika izlediğini göstermek**
2. **Misakımilli'yi tüm dünyaya duyurmak**

ÖNEMLİ: Hem İstanbul Hükümeti'ni hem de TBMM'nin çağrılmasındaki amaç iki hükümet arasındaki görüş ayrılıklarından yararlanmak istemeleridir.

Görüşmelerde TBMM'yi **Bekir Sami Bey** başkanlığındaki bir heyet temsil etmiştir. Konferansta İstanbul Hükümeti adına söz alan **Tevfik Paşa'nın**, "*Söz hakkı milletimin gerçek temsilcisi olan TBMM üyelerinindir.*" diyerek, söz hakkını Ankara Hükümeti temsilcisine bırakması, **İtilaf Devletleri'nin ikilik ve çatışma planlarını bozmuştur.**

ÖNEMLİ:

- **Londra Konferansı ile İtilaf Devletleri, TBMM'nin varlığını resmen kabul ettiler.**
- İtilaf Devletleri, TBMM Hükümeti'ni toplantıya çağırarak **TBMM'nin varlığını ilk kez resmen ve hukuken tanıdılar.**
- İtilaf Devletleri arasında var olan görüş ayrılığı iyice artmıştır

MOSKOVA ANTLAŞMASI (16 MART 1921)

- ✓ TBMM ile Sovyet Rusya arasında imzalanmıştır.
- ✓ Osmanlı ile Çarlık Rusya arasında imzalanan antlaşmalar geçersiz sayılacaktır.

Yorum: Bu madde **iki ülkede de köklü rejim değişikliği olduğunu** gösterir.

- ✓ Taraflardan birinin tanımadığı anlaşmayı diğeri de tanımayacaktır.

Yorum: Sevr'i reddeden ve misakımilli'yi kabul eden ilk Avrupalı devlet **Sovyet Rusya** olmuştur.

- ✓ Sovyet Rusya, kapitülasyon haklarından vazgececektir.

Yorum: **Ekonomik bağımsızlık vurgusu yapılmıştır.**

- ✓ Sovyet Rusya, TBMM'ye silah ve para yardımı yapacaktır.
- ✓ Batum, Gürcistan'a verilecektir.

Yorum: **Misakımilli'den ilk taviz verilmiştir.**

AFGAN DOSTLUK ANTLAŞMASI (1 MART 1921)

Afganistan TBMM Hükümeti'nin, TBMM'de Afganistan'ın bağımsızlığını tanımıştır.

- ✓ **Taraflardan birinin saldırıya uğraması durumunda diğerinin yardım etmesi** kararlaştırılmıştır.
- ✓ Türkiye'nin **kültürel yardım** amacıyla Afganistan'a en az beş yıl kalmak şartıyla **öğretmenler ve subaylar** göndermesi karara bağlanmıştır.

Yorum:

- Bu antlaşma ile **Yeni Türk Devleti'ni tanıyan ilk İslam Devleti Afganistan** olmuştur.
- Bu antlaşma aynı zamanda TBMM'nin dünya kamuoyunda tanınmasına yardımcı olmuştur.

İSTİKLAL MARŞI'NIN KABULÜ (12 MART 1921)

Batı Cephesi'nde, düzenli ordunun kazandığı Birinci İnönü zaferinin sevinci, ülkenin her yanında kutlanırken **millî duyguları uyandıracak** bir bağımsızlık marşına ihtiyaç duyuldu. Bu marş, **milletimizin bağımsızlığını** ifade etmeli; halkı coşturmalıydı. Bu amaçla bir millî marş yazılması kararlaştırıldı. **Mehmet Âkif**'in yazdığı **İstiklal Marşı** şiiri birinci seçildi. TBMM, **12 Mart 1921**'de İstiklal Marşını millî marş olarak kabul etti.

Önceleri değişik bestelerle okunan İstiklal Marşı **1930** yılında **Osman Zeki Üngör** tarafından yeniden bestelendi.

II. İNÖNÜ SAVAŞI (23 MART -1 NİSAN 1921)

Sebepleri:

- **İtilaf Devletleri'nin Londra Konferansı'ndan bir sonuç alamaması**
- **Sevr'i TBMM'ye zorla kabul ettirmek,**
- Yunanistan'ın gücünü kanıtlamak istemesi

Yunanlılar 23 Mart'ta Bursa ve Uşak üzerinden saldırıya geçmiş ancak başarılı olamayarak geri çekilmişlerdir. Yunanlıların geri çekilmesinden sonra **Ashhanlar** ve **Dumlupınar** çevresinde Yunan kuvvetlerine taarruz eden Türk birlikleri beklediği sonuçları alamamıştır.

Yorum: Bu durum **Türk ordusunun henüz taarruz gücüne ulaşamadığını** gösterir.

Sonuç:

- İsmet Paşa komutasındaki Türk ordusu Yunan birliklerine karşı galip geldi.
- TBMM'ye ve düzenli orduya güven arttı.

ÖNEMLİ: M.Kemal, İsmet Paşa'ya bir telgraf göndererek ‘‘ Siz orada sadece düşmanı değil, milletin makus (kötü) talihini de yendiniz’’ sözünü bu savaştan sonra söylemiştir. İtalya ve Fransa, Anadolu'yu terk etme hazırlığına başladı.

KÜTAHYA-ESKİŞEHİR SAVAŞLARI (10 - 24 TEMMUZ 1921)

Yunanlılar, **İnönü Savaşları'nın intikamını almak, TBMM Hükümeti'ni ortadan kaldırıp millî mücadele hareketini engellemek**, Sevr Barışını Türk milletine kabul ettirmek amacıyla İngiltere'den aldıkları silah ve askeri malzemelerle yeni bir saldırı için tekrar hazırlıklara başladılar.

10 Temmuz 1921 günü üstün kuvvetlerle Eskişehir ve Afyon yönünde saldırı başlatan Yunanlılar, Türk ordusunu geri çekilmeye zorladılar (**ilk ve tek yenilgimiz**).

Bu yenilgi üzerine Türk kuvvetleri Mustafa Kemal Paşa'nın emriyle;

- Yeniden toparlanmak için zaman kazandırmak,
- Düşmanla arasında doğal bir engel oluşturmak,
- Yunan kuvvetlerini ordu merkezlerinden uzaklaştırmak,
- Taarruz gücüne erişebilmek için ihtiyaçlarını karşılamak ve eksikliklerini gidermek amacıyla **Sakarya Nehri'nin doğusuna çekilmiştir.**

Sonuçları:

- **Kütahya, Eskişehir ve Afyon** Yunanlıların eline geçti.
- TBMM'de sert tartışmalar yaşandı.
- Meclis'in Kayseri'ye taşınma fikri ortaya atıldı.
- Dış politikada **İtalya geri çekilme işlemini durdururken**, Fransa da barış görüşmelerini uzatmıştır.
- Mustafa Kemal, Meclisin tüm yetkilerinin üç aylık bir süre için kendisine verilmesi şartıyla, **Başkomutanlığı** kabul edeceğini belirtti.

BAŞKOMUTANLIK KANUNU (5 Ağustos 1921)

5 Ağustos 1921'de kabul edilen **Başkomutanlık Kanunu**yla, Mustafa Kemal Paşa'ya Meclisin tüm yetkileri verilerek (yasama, yürütme, yargı), üç aylık bir süre için Başkomutan seçildi.

Yorum:

1. Mustafa Kemal Paşa, Erzurum Kongresi öncesinde istifa ederek ayrıldığı **askerlik görevine yeniden dönmüştür.**
2. Mustafa Kemal Paşa'nın bu yetkiyi istemesindeki temel amaç; **hızlı karar alıp uygulayabilmek** ve **devlet işlerinde tek başına hareket** edebilmektir.
3. Mustafa Kemal Paşa'nın Başkomutanlık yetkisi, daha sonra süresiz hale getirilmiştir. Bu durum Meclisin Mustafa Kemal Paşa'ya karşı güveninin arttığını gösterir.

MAARİF (EĞİTİM) KONGRESİ

Kütahya- Eskişehir Muharebeleri devam ederken Ankara'da daha önceden planlanan Maarif (Eğitim) Kongresi'nin ertelenmesi gündeme gelmiştir. Ancak kalkınmanın akıl ve bilim önderliğinde gerçekleştirileceğine inanan M. Kemal " Cehaletle savaş, düşmanla savaşmaktan daha az önemli değildir." Diyerek Maarif Vekili Hamdullah Suphi Tanrıöver'e erteleme önerisini kabul etmeyip kongreye katılmıştır.

Kongre'nin Sonuçları:

- ✓ Yeni Türk Devleti'nin eğitim politikaları belirlenmiştir.
- ✓ Milli ve çağdaş eğitimin temelleri atılmıştır.

Not: Maarif kongresinin savaş zamanında yapılması M. Kemal'in eğitime verdiği önemi göstermektedir.

TEKALİFİ MİLLİYE EMİRLERİ (7-8 AĞUSTOS 1921)

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa; **ordunun acil ihtiyaçlarını karşılamak** amacıyla yetkisini kullanarak, **8 Ağustos 1921**'de **Tekalifi Milliye Emirlerini** (Milli Yükümlülükler) yayımladı.

Bu emirlere göre;

- ✓ Her aile bir çift çorap, çarık, çamaşır ile bir elbise verip bir askeri giydirecektir.
- ✓ Herkes elindeki tüm silah ve cephaneyi üç gün içerisinde orduya teslim edecektir.
- ✓ Ulaşım aracı olanlar, ayda 100 km'lik mesafe için savaş araç ve gereci taşıyacaktır.
- ✓ Silah yapımını bilen zanaatkârlar ordu hizmetine girecektir. Eli silah tutan herkes orduya katılacaktır.
- ✓ Bu yardımların mümkün olan en kısa sürede toplanabilmesi için her ilçede bir "**Tekalif-i Milliye Komisyonu**" kurulacak ve bu komisyonların hızlı çalışmasını sağlamak için de **İstiklal Mahkemeleri** kurulacaktır.
- ✓ Kurtuluş Savaşı yıllarında Yeni Türk Devleti'nin gelirleri ordunun ihtiyaçlarını karşılayamadığından
- ✓ Tekalifi Milliye Emirleri çıkartılarak **ordunun ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır.**
- ✓ Türk halkı kendisinden istenilen yardımları fazlasıyla vermiş ve bir hafta içerisinde ordunun ihtiyaçları büyük ölçüde karşılanmıştır.
- ✓ Tekalifi Milliye Emirleri'nin yayınlanması, "**Topyekün Seferberlik**" halinin başlatıldığını gösterir. Milli birlik ve beraberliğin en güzel örneğidir.

SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ (23 AĞUSTOS – 12 EYLÜL 1921)

Yunanlılar;

- ✓ **Sevr'i Türklere zorla kabul ettirmek,**
- ✓ **Ankara'yı alarak TBMM'yi ve düzenli orduyu yok etmek** amacıyla 23 Ağustos 1921'de saldırıya geçtiler.
- ✓ Başkomutan Mustafa Kemal Paşa; "**Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O sathı bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı, kanla ıslanmadıkça bırakılamaz.**" emrini vererek **'topyekün savaş'** taktiğini uygulamıştır.
- ✓ Bu savaş ile Yunan ordusu bozguna uğratılmış, saldırı gücü kırılmış ve geri çekilmek zorunda kalmıştır. Sakarya Irmağı'nın doğusu düşmandan tamamen temizlenmiştir.

Sonuç:

- Yunan ordusunun saldırı gücü kırılarak savunma durumuna çekildi. **Türk ordusu taarruz konumuna geçti. (ULUSAL)**
- Türk ordusunun 1683 II. Viyana Kuşatmasından beri Avrupa karşısında devam eden **gerileyişi sona erdi. (ULUSAL)**
- TBMM, Mustafa Kemal Paşa'ya "**Mareşallik**" rütbesi ve "**Gazilik**" ünvanı verdi (19 Eylül 1921).(ULUSAL)
- Türk ordusu bu savaşta çok sayıda subayını kaybettiği için Sakarya Muharebesi "**Subaylar Savaşı**" olarak da bilinir.(ULUSAL)
- **İtalyanlar**, Anadolu'da işgal ettikleri yerlerden tamamen **çekildiler.(ULUSLARARASI)**
- **İtilaf Devletleri arasındaki görüş ayrılıkları iyice arttı ve birlik tamamen bozuldu.** İngilizler TBMM karşısında yalnız kaldılar. (ULUSLARARASI)

- İtilaf Devletleri, Türkiye ve Yunanistan'a ateşkes teklifinde bulunmuşlardır.(ULUSLARARASI)
- Bu durum TBMM Hükümeti'nin varlığını, askeri alandaki başarılarıyla kabul ettirdiğini gösterir.(ULUSLARARASI)

NOT: Askeri başarı siyasi başarılarla ortam hazırlamıştır.

KARS ANTLAŞMASI (13 Ekim 1921)

Sovyet Rusya'nın isteği ile **Kafkas Cumhuriyetleri** ile (Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan) **TBMM Hükümeti** arasında Kars Antlaşması imzalandı (13 Ekim 1921). Buna göre;

- ✓ **Doğu sınırimız kesin olarak çizilmiştir.**
- ✓ Moskova Antlaşması'nın onaylanması niteliğindedir.
- ✓ **Ukrayna Cumhuriyeti** ile TBMM Hükümeti arasında da bir **dostluk antlaşması** imzalanmış, Sovyet Rusya'nın TBMM'ye yapacağı yardımlara kesinlik kazandırılmıştır.

ANKARA ANTLAŞMASI (20 Ekim 1921)

- **Fransa** ile **TBMM Hükümeti** arasında 20 Ekim 1921'de Ankara Antlaşması imzalandı.
Bu antlaşmaya göre;
- ✓ İki taraf arasındaki silahlı mücadele sona erecek,
- ✓ Fransızlar, işgal ettiği yerlerden çekilecek,
- ✓ **Hatay** Fransa'nın mandası **Suriye'de kalacak** fakat bu bölgelerde dili Türkçe olan **özel bir yönetim** kurulacak

Yorum:

1. Hatay'da **Türk kültürünün korunmasını kolaylaştırmış** ve Hatay'ın 1939'da anavatanına katılmasına katkı sağlamıştır.
2. Hatay'ın Fransa'ya bırakılması **Misakı Milli'den verilen ikinci tavizdir.**
3. **TBMM'yi ve Misakı Milli'yi tanıyan ilk İtilaf Devleti Fransa'dır.**
  - Hatay ve İskenderun dışında **bugünkü Suriye sınırimız** çizildi.
  - **Güney cephesi kapandı** ve bundan sonra bütün birliklerimiz Batı Cephesi'ne kaydırıldı.

BÜYÜK TAARRUZ VE BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBESİ (26 AĞUSTOS – 18 EYLÜL 1922)

- Sakarya Zaferinden sonra Türk Ordusu'nun taarruz hazırlıkları uzun sürünce Meclis'te Başkomutan'a karşı muhalefet başladı.
- Büyük Taarruz öncesinde mecliste alınan bir kararla, **Başkomutanlığın süresiz olarak Mustafa Kemal'de kalmasına karar verilmiştir.**

Yorum: Meclisin bu tutumu **Mustafa Kemal'e duyulan güvenin arttığını** gösterir.

- **26 Ağustos 1922** günü sabah saatlerinde yoğun topçu atışıyla başlayan Türk taarruzu karşısında Yunan siperleri altı saatte aşıldı ve Yunan ordusu kaçmaya başladı.

- Atlı birliklerimiz kaçan Yunan ordusunu Afyon **Dumlupınar**'da kuşattı. **30 Ağustos 1922**'de yapılan **Başkomutanlık (Dumlupınar) Meydan Muharebesi**'nde Yunan ordusunun büyük bir bölümü yok edildi.
- Atatürk'ün "**Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!**" emrini alan kahraman Türk ordusu, 9 Eylül günü **İzmir**'e, 11 Eylül günü **Bursa**'ya ve 18 Eylül günü **Bahkesir**'e ulaşarak **tüm Batı Anadolu'yu düşmandan temizledi**.
- Türk ordusunun İstanbul üzerine yürüyeceğini anlayan İngilizler, ateşkes istediler.

SONUÇLARI

- ✓ Batı Anadolu Yunan işgalinden kurtarılmıştır.
- ✓ **Kurtuluş Savaşı'nın askeri safhası başarıyla tamamlanmıştır.**
- ✓ Türk ordusunun kesin zaferi nedeniyle İtilaf Devletleri TBMM'ye ateşkes teklifinde bulunmuşlar, bunun sonucunda da Mudanya Ateşkesi imzalanmıştır.

Yorum: Büyük Taarruz, **tamamen taarruza ve düşmanı yurttan atmaya yönelik bir savaştır.**

MUDANYA ATEŞKES ANTLAŞMASI (11 EKİM 1922)

Ateşkesin İmzalanmasına Ortam Hazırlayan Nedenler

- ✓ Yunanistan'ın Türk ordusu karşısında kesin olarak yenilgiye uğraması
- ✓ İngiltere'nin Türkiye ile yeni bir savaşı göze alamaması
- ✓ **İngiliz halkının ve sömürgelerinin savaş istememesi**
- ✓ **Fransa ve İtalya'nın İngiltere'yi yalnız bırakması**
- ✓ Mustafa Kemal'in diplomatik atağa geçerek Boğazlar üzerinde olası bir savaşta, **Sovyet Rusya'nın da Türkiye'yi destekleyeceğini dünyaya ilan etmesi**
- ✓ Görüşmelere; **İngiltere, Fransa, İtalya ve TBMM Hükümeti** adına **İsmet Paşa** katılmıştır.
- ✓ Yunan temsilcileri ateşkes görüşmelerine katılmamış, görüşmelerde Yunanistan'ı İngiltere temsil etmiştir.

Yorum: Yunanistan'ın görüşmelere katılmadığı halde alınan kararları kabul etmesi, **kendi iradesiyle hareket etmediğini, İngiltere'nin güdümünde olduğunu** gösterir.

MADDELERİ

- ✓ Türk ve Yunan kuvvetleri arasındaki **savaş sona erecektir.**
- ✓ **Yunanistan, 15 gün içinde Doğu Trakya'yı** (Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ) **boşaltacaktır.**
- ✓ TBMM Hükümeti, barış antlaşması imzalanıncaya kadar bölgede kalacaktır.
- ✓ **İstanbul ve Boğazlar, TBMM Hükümeti'ne bırakılacak**, ancak İtilaf Devletleri kuvvetleri kesin barış yapıncaya kadar burada kalacaklardır.

Yorum: Bu madde **Osmanlı Devleti'nin hukuken sona erdiğinin** göstergesidir.

ATEŞKESİN ÖNEMİ VE SONUÇLARI

- Türk Kurtuluş Savaşı'nın **silahlı mücadele dönemi sona erdi, diplomatik mücadele dönemi başladı.**
- **Doğu Trakya** (Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ) ve **İstanbul** savaş yapılmadan kurtarıldı.
- Türk-Yunan mücadelesi kesin olarak sona erdi.

- **İtilaf Devletleri** (özellikle İngiltere ve İtalya), bu antlaşmayı imzalamakla **Yeni Türk Devleti'nin siyasi varlığını tanımış oldular.**

SANAT VE EDEBİYAT ESERLERİNDE KURTULUŞ SAVAŞI

- Milli Mücadele **edebiyat** (roman, şiir) **ve sanat** (resim, heykel) **eserlerine de konu olmuştur.**
- Başta **İstiklal Marşı** olmak üzere bu dönemde yazılan eserlerde Kurtuluş Savaşı anlatılmıştır.

Roman

- Halide Edip Adivar **Türk'ün Ateşle İmtihanı, Ateşten Gömlek**
- Yakup Kadri Karaosmanoğlu **Yaban**
- Tarık Buğra **Küçük Ağa**
- Kemal Tahir **Esir Şehrin İnsanları, Yorgun Savaşçı**
- Samim Kocagöz **Kalpakkıllar, Doludizgin**
- Turgut Özakman **Şu Çılgın Türkler**

Gazeteciler

- Falih Rıfkı Atay **Çankaya**
- Şevket Süreyya Aydemir **Tek Adam**

Şiir

- Fazıl Hüsni Dağlarca **Üç Şehitler Destanı**
- Nazım Hikmet **Kuvayı Milliye Destanı**
- Cahit Külebi **Atatürk Kurtuluş Savaşında**

Resim Heykel

- Halil Dikmen **İstiklal Harbinde Kadınlar**
- İbrahim Çallı **Kurtuluş Savaşı'nda Zeybekler**
- Ruhi Arel, Ali Çelebi, Nejat Çelik ...

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI (24 TEMMUZ 1923)

- ✓ Konferansın toplanma yeri için İtilaf Devletleri Lozan'ı (İsviçre), TBMM ise İzmir'i önermiş, ancak uluslararası geleneklere göre görüşmelerin tarafsız bir yerde yapılması gerektiğinden Lozan kabul edilmiştir.

Yorum: TBMM, konferans için İzmir'i önermekle; **görüşmeleri takip etmeyi ve gerektiğinde müdahale edebilmeyi amaçlamıştır.**

- ✓ Konferansa Türkiye'yi **İsmet Paşa** temsil etmiştir.
- ✓ TBMM, Lozan'a gidecek heyetten, **Kapitülasyonlar ve Ermeni Yurdu** (Azınlıklar) konularında **kesinlikle taviz verilmemesini** istemiştir.

Yorum: TBMM Hükümetinin, azınlıklar ve kapitülasyonlar konusunda taviz vermemesi, **tam bağımsızlıktan ödün verilmeyeceğini** gösterir.

- ✓ Konferansa; **İngiltere, Fransa, İtalya, TBMM Hükümeti, Yunanistan, Romanya, Yugoslavya, Japonya, Belçika** ve **Portekiz** doğrudan katılmıştır. **Sovyet Rusya ve Bulgaristan Boğazlar** konusu görüşülürken bulunmuş, **ABD** ise **gözlemci** olarak katılmıştır.
- ✓ İlk görüşmeler Kapitülasyonlar, Boğazlar, Ermeni yurdu, Musul gibi konularda antlaşma sağlanamadığı için 4 Şubat 1923'te kesilmiş ancak daha sonra görüşmelere yeniden başlanmış ve **24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşması** imzalanmıştır.

SINIRLAR

SURİYE SINIRI: Fransa ile imzalanan **Ankara Antlaşması** esas alınmıştır.

IRAK SINIRI: Musul Sorunu yüzünden çözümlenememiş, Türkiye ile İngiltere arasında yapılacak görüşmelerle belirlenmek üzere ileri bir tarihe **ertelenmiştir**.

BATI SINIRI: Meriç Nehri sınır kabul edilmiştir.

ADALAR: **Bozcaada, Gökçeada Türkiye'ye**, Rodos ve Oniki Ada **İtalya'ya**, Kıbrıs **İngiltere'ye**, diğer bütün adalar **Yunanistan'a** bırakılmıştır.

KAPİTÜLASYONLAR: Kapitülasyonlar **kaldırılmıştır**. (*tam bağımsızlık-ekonomik bağımsızlık*)

BOĞAZLAR: Başkanlığını Türkiye'nin yapacağı, **uluslararası bir komisyona** bırakıldı.

Yorum: Boğazların, Türkiye'nin başkanlığındaki uluslararası bir komisyona bırakılması **Türkiye'nin egemenlik haklarını zedeleyici** niteliktedir.

AZINLIKLAR: Türkiye'deki **tüm azınlıklar Türk vatandaşı** kabul edilmiştir.

Yorum: Avrupalıların azınlıkları bahane ederek **içişlerimize karışması engellenmiştir**. (*tam bağımsızlık*)

NÜFUS MÜBADELESİ (DEĞİŞ - TOKUŞ): Türkiye'deki **Rumlar** ile Yunanistan'daki **Türklerin karşılıklı olarak değiştirilmesi** kararı alınmıştır.

SAVAŞ TAZMİNATI: Yunanistan, savaş tazminatı olarak Edirne'nin **Karaağaç** bölgesini Türkiye'ye vermiştir.

DIŞ BORÇLAR: Osmanlı Devletinden ayrılan devletlere **paylaştırılarak taksitle ödenmesi** kararlaştırılmıştır.

YABANCI OKULLAR: Türkiye'deki bütün yabancı okulların Türk devletinin düzenleyeceği esaslara göre eğitim yapmaları kararlaştırılmıştır.

FENER RUM PATRİKHANESİ: Türkiye aleyhinde **siyasi faaliyetlerde bulunmamak** şartıyla açık kalması kararlaştırılmıştır.

ÖNEMİ:

- Yeni Türk Devleti'nin **bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü** tüm devletler tarafından tanınmıştır.
- Misak-ı Milli sınırları büyük ölçüde gerçekleştirilmiştir.
- Günümüze kadar **geçerliliğini koruyan** bir antlaşmadır.
- Emperyalizme karşı başarılı olması nedeniyle **sömürge altındaki milletlere örnek** olmuştur.

Bilgi: Lozan'dan Kalan Sorunlar

- ✓ Musul Sorunu (Irak sınırı)
- ✓ Hatay Sorunu
- ✓ Boğazlar Komisyonu

Sevr Barış Antlaşması'na göre ülkemizin sınırları

Lozan Barış Antlaşması'na göre ülkemizin sınırları

